CHERNIVTSI
LAW SCHOOL

ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Юридичний факультет

Кафедра міжнародного права та порівняльного правознавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан юридичного факультету
____проф. Віталій ГОРДЄЄВ
«28» серпня 2026 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

ПРАВНИЧІ СИСТЕМИ СУЧАСНОСТІ
обов'язкова навчальна дисципліна

Освітня програма: «Міжнародне право»
Спеціальність: D9 Міжнародне право
Галузь знань: D Бізнес, адміністрування та право
Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)
Юридичний факультет
Мова навчання: українська

Чернівці, 2026 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Правничі системи сучасності» складена відповідно до освітньої програми «Міжнародне право» підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю D9 Міжнародне право галузі знань D Бізнес, адміністрування та право.

Розробник:

Торончук Іван Желувич, *доцент, кандидат юридичних наук, доцент*

Викладач, що забезпечує читання даної дисципліни

Торончук Іван Желувич, *доцент, кандидат юридичних наук, доцент*

Погоджено з гарантом
ОП Міжнародне право _____ **д.ю.н., проф. Світлана КУЧУК**

Затверджено на засіданні кафедри Міжнародного права та порівняльного правознавства
Протокол № 1 від «27» серпня 2026 року

В.о. завідувача кафедри
міжнародного права
та порівняльного правознавства _____ **д.ю.н., проф., Світлана КАРВАЦЬКА**

Схвалено науково-методичною комісією юридичного факультету
Протокол № 1 від «28» серпня 2026 року

Голова науково-методичної комісії _____ **PhD, ас. Лаура БЗОВА**

Метою навчальної дисципліни «Правничі системи сучасності» є формування у здобувачів вищої освіти знань про закономірності виникнення, функціонування та розвитку основних правових систем і правових сімей світу, зокрема романо-германської, англо-американської, традиційних і релігійних правових систем, а також розвиток умінь застосовувати порівняльно-правовий метод дослідження для виявлення спільних і відмінних рис правових систем та визначення їхніх специфічних особливостей.

Пререквізити. Для ефективного освоєння дисципліни студенти повинні попередньо набути компетентності, які забезпечують курси «Теорія міжнародних відносин», «Теорія права», «Історія міжнародного права», «Міжнародне публічне право».

Після вивчення навчальної дисципліни «Правничі системи сучасності» здобувач володітиме наступними компетенціями, що закріплені в Освітній програмі «Міжнародне право» підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю D9 Міжнародне право, галузі знань D Бізнес, адміністрування та право:

Загальні компетентності

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 9. Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини й громадянина в Україні.

Спеціальні (фахові) компетентності

СК 1. Здатність критично осмислювати теорії, принципи, методи і поняття міжнародного права, права Європейського Союзу, порівняльного правознавства, враховувати темпоральний чинник та прогнозувати основні напрямки розвитку правових систем.

СК 2. Здатність формувати судження у сфері міжнародного права, права Європейського Союзу, національного права, порівняльного правознавства, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.

СК 5. Здатність аналізувати зміст національних правових норм, інститутів і галузей права у порівняльно-правовому контексті.

Програмні результати навчання

РН 1. Знати і розуміти основи зовнішньої політики держави, природу та динаміку міжнародних відносин, міжнародного співробітництва на універсальному та регіональному рівнях, ідентифікувати правовий статус суб'єктів міжнародних відносин та характер взаємодії між ними.

РН 2. Розуміти історичний контекст формування міжнародно-правових норм та інститутів, цінності, що лежать у їхній основі, прогнозувати основні напрямки розвитку міжнародного і національного права.

РН 3. Знати і розуміти нормативні положення, доктрини і принципи функціонування міжнародної і національних правових систем, здійснювати на цій основі аналіз та кваліфікацію правових явищ, застосовувати міжнародно-правові норми та принципи в національній правовій системі.

РН 5. Здійснювати порівняльний аналіз правових систем, оцінювати і аргументувати їхні недоліки та переваги, знаходити і тлумачити релевантне іноземне законодавство, надавати консультації щодо його змісту і практики застосування, оцінювати та мінімізувати ризики юридично значущих дій з урахуванням множинності правових систем і юрисдикцій.

РН 12. Доносити до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення та власний досвід з актуальних питань європейської та євроатлантичної інтеграції, міжнародного права, національного права та порівняльного правознавства.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	Всього годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	2	3	3,5	105	30	-	30	-	45	-	екзамен

СТРУКТУРА ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем навчальних занять	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		лекц.	сем.	лаб.	інд.	срс		лекц.	сем.	лаб.	інд.	срс
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРІЯ ПРАВОВИХ СИСТЕМ. РОМАНО-ГЕРМАНСЬКЕ ТА АНГЛО-АМЕРИКАНСЬКЕ ПРАВО												
Тема 1. Правові системи та правові сім'ї як основні об'єкти дослідження правничих систем сучасності.	7	2	2	-	-	3	-	-	-	-	-	-
Тема 2. Методологія правничих систем сучасності.	7	2	2	-	-	3	-	-	-	-	-	-
Тема 3. Загальна характеристика романо-германської правової сім'ї.	7	2	2	-	-	3	-	-	-	-	-	-
Тема 4. Джерела права романо-германської правової сім'ї.	7	2	2	-	-	3	-	-	-	-	-	-
Тема 5. Правові системи, що тяжіють до романо-германського типу.	7	2	2	-	-	3	-	-	-	-	-	-
Тема 6. Загальна характеристика англо-американської	7	2	2	-	-	3	-	-	-	-	-	-

правової сім'ї.												
Тема 7. Джерела права англо-американської правової сім'ї.	7	2	2	-	-	3	-	-	-	-	-	-
Тема 8. Правові системи інших країн англо-американської правової сім'ї.	7	2	2	-	-	3	-	-	-	-	-	-
Разом за ЗМ1	**56**	**16**	**16**	**-**	**-**	**24**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. РЕЛІГІЙНО-ТРАДИЦІЙНІ ПРАВОВІ СИСТЕМИ ТА СУЧАСНИЙ ПРАВОВИЙ ПРОСТІР												
Тема 9. Мусульманське (ісламське) право, його характерні риси.	7	2	2	-	-	3	-	-	-	-	-	-
Тема 10. Індуське право, його характерні риси.	7	2	2	-	-	3	-	-	-	-	-	-
Тема 11. Канонічне та іудейське (єврейське) право.	7	2	2	-	-	3	-	-	-	-	-	-
Тема 12. Правові системи країн Далекого Сходу.	7	2	2	-	-	3	-	-	-	-	-	-
Тема 13. Правові системи держав Африки.	7	2	2	-	-	3	-	-	-	-	-	-
Тема 14. Загальнотеоретична характеристика правової системи України.	7	2	2	-	-	3	-	-	-	-	-	-
Тема 15. Правові системи міждержавних об'єднань.	7	2	2	-	-	3	-	-	-	-	-	-
Разом за ЗМ 2	**49**	**14**	**14**	**-**	**-**	**21**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
Усього годин	**105**	**30**	**30**	**-**	**-**	**45**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**

Тематика лекційних занять з переліком питань

	Назва теми з основними питаннями
1	**ТЕМА 1. Правові системи та правові сім'ї як основні об'єкти дослідження правничих систем сучасності** 1. Виникнення компаративістики. Місце компаративістики в системі юридичних наук. Види досліджень у компаративістиці. 2. Поняття, риси та структура правової системи. 3. Загальна характеристика правової карти світу. 4. Поняття «правова сім'я». 5. Класифікація та типологія правових систем.
2	**ТЕМА 2. Методологія правничих систем сучасності** 1. Поняття методології юридичної компаративістики. 2. Характеристика підходів до методології порівняльного правознавства. 3. Зміст порівняльно-правового методу.

	4. Характеристика інших методів наукового пізнання, що застосовуються юридичною компаративістикою.
3	**ТЕМА 3. Загальна характеристика романо-германської правової сім'ї** 1. Особливості романо-германської правової сім'ї. 2. Основні етапи розвитку романо-германської правової сім'ї. 3. Роль науки (університетів) у розвитку романо-германського права. 4. Зв'язок романо-германської правової сім'ї з римським правом. 5. Вплив канонічного права на формування романо-германського права. 6. Публічне і приватне право.
4	**ТЕМА 4. Джерела права романо-германської правової сім ї** 1. Норми права в романо-германській сім'ї. 2. Джерела права в романо-германській сім'ї, їх види. 3. Нормативно-правові акти в романо-германській правовій сім'ї. 4. Закон як джерело права в романо-германській сім'ї. 5. Загальні принципи в романо-германській правовій сім'ї. 6. Звичай у системі джерел романо-германського права. 7. Доктрина в романо-германській правовій сім'ї. 8. Судова практика в романо-германській правовій сім'ї.
5	**ТЕМА 5. Правові системи, що тяжіють до романо-германського типу** 1. Підходи до класифікації правових систем Скандинавських країн та держав Латинської Америки. 2. Правові системи Скандинавських країн, їх особливості. 3. Джерела права Скандинавських країн. 4. Правові системи держав Латинської Америки, їх особливості. 5. Джерела права держав Латинської Америки.
6	**ТЕМА 6. Загальна характеристика англо-американської правової сім'ї** 1. Особливості англо-американської правої сім'ї. 2. Основні етапи розвитку англійської правової системи. 3. Виникнення та реформування загального права. 4. Загальне право: поняття та особливості. 5. Право справедливості та його співвідношення із загальним правом.
7	**ТЕМА 7. Джерела права англо-американської правової сім'ї** 1. Поняття та види джерел англо-американського права. 2. Прецедент як джерело права в сім'ї англо-американського права. 3. Закон як джерело права в сім'ї англо-американського права. 4. Делеговане законодавство в сім'ї англо-американського права. 5. Звичай в англо-американському праві. 6. Інші джерела англо-американського права.
8	**ТЕМА 8. Правові системи інших країн англо-американської правової сім'ї** 1. Формування правової системи США. 2. Джерела американського права. 3. Сучасна правова система США, її особливості. 4. Правові системи країн Співдружності Націй. 5. Особливості правових систем Канади, Австралії та Нової Зеландії. 6. Джерела права країн Співдружності Націй. 7. Географічне поширення англійського загального права. 8. Класифікація національних правових систем країн Співдружності Націй. 9. Прецедентне право і загальне правовий спадок країн Британської Співдружності. 10. Співвідношення англійського права та місцевого звичайного права.
9	**ТЕМА 9. Мусульманське (ісламське) право, його характерні риси** 1. Загальна характеристика правових систем релігійного типу. 2. Джерела мусульманського права. 3. Право сучасних мусульманських держав.

10	**ТЕМА 10. Індуське право, його характерні риси** 1. Історичне становлення та розвиток індуського права. Основні етапи його еволюції. 2. Джерела індуського права: поняття, система та особливості. 3. Релігійні та звичаєві засади індуського права, їхнє значення для правового регулювання суспільних відносин. 4. Формування та основні характеристики сучасної правової системи Індії.
11	**ТЕМА 11. Канонічне та іудейське (єврейське) право** 1. Іудейське (єврейське) право, його характерні риси. 2. Джерела іудейського права. 3. Правова система Ізраїлю. 4. Джерела канонічного права. 5. Застосування канонічного права у сучасному світі.
12	**ТЕМА 12. Правові системи країн Далекого Сходу** 1. Загальна характеристика правових систем традиційного типу. 2. Формування правової системи Китаю. 3. Правова система КНР, її джерела. 4. Формування правової системи Японії. 5. Сучасна правова система Японії, її джерела.
13	**ТЕМА 13. Правові системи держав Африки.** 1. Правові системи держав Африки. 2. Формування африканської правової сім'ї. 3. Традиційне африканське звичаєве право. 4. Вплив основних правових сімей на традиційне африканське звичайне право. 5. Сучасні правові системи африканських країн.
14	**ТЕМА 14. Загальнотеоретична характеристика правової системи України** 1. Генезис українського права. 2. Особливості правової системи України. 3. Місце правової системи України у континентальному праві. 4. Сучасна система права та система законодавства України. Стан кодифікації. 5. Тенденції розвитку сучасної правової системи України.
15	**ТЕМА 15. Правові системи міждержавних об'єднань** 1. Співвідношення національного та міжнародного права. 2. Механізм трансформації норм міжнародного права у національних правових системах. 3. Правова система Ради Європи. 4. Правова система Європейського Союзу.

Тематика семінарських занять з переліком питань

№	Назва теми
1	**ТЕМА 1. Правові системи та правові сім'ї як основні об'єкти дослідження правничих систем сучасності** 1. Виникнення компаративістики. 2. Місце компаративістики в системі юридичних наук. 3. Поняття, риси та структура правової системи. 4. Поняття «правова сім'я». 5. Класифікація та типологія правових систем.
2	**ТЕМА 2. Методологія правничих систем сучасності** 1. Поняття методології юридичної компаративістики. 2. Характеристика підходів до методології порівняльного правознавства. 3. Зміст порівняльно-правового методу. 4. Характеристика інших методів наукового пізнання, що застосовуються юридичною компаративістикою.

3	**ТЕМА 3. Загальна характеристика романо-германської правової сім'ї** 1. Особливості романо-германської правової сім'ї. 2. Роль науки (університетів) у розвитку романо-германського права. 3. Зв'язок романо-германської правової сім'ї з римським правом. 4. Вплив канонічного права на формування романо- германського права. 5. Публічне і приватне право.
4	**ТЕМА 4. Джерела права романо-германської правової сім ї** 1. Джерела права в романо-германській сім'ї, їх види. Нормативно-правові акти в романо-германській правовій сім'ї. 2. Закон як джерело права в романо-германській сім'ї. 3. Загальні принципи в романо-германській правовій сім'ї. 4. Звичай у системі джерел романо-германського права. 5. Доктрина в романо-германській правовій сім'ї. 6. Судова практика в романо-германській правовій сім'ї.
5	**ТЕМА 5. Правові системи, що тяжіють до романо-германського типу** 1. Підходи до класифікації правових систем Скандинавських країн та держав Латинської Америки. 2. Правові системи Скандинавських країн, їх особливості. 3. Джерела права Скандинавських країн. 4. Правові системи держав Латинської Америки, їх особливості. 5. Джерела права держав Латинської Америки.
6	**ТЕМА 6. Загальна характеристика англо-американської правової сім'ї** 1. Особливості англо-американської правої сім'ї. 2. Основні етапи розвитку англійської правової системи. 3. Виникнення та реформування загального права: поняття та особливості. 4. Право справедливості та його співвідношення із загальним правом.
7	**ТЕМА 7. Джерела права англо-американської правової сім'ї** 1. Поняття та види джерел англо-американського права. 2. Прецедент як джерело права в сім'ї англо-американського права. 3. Закон як джерело права в сім'ї англо-американського права. 4. Делеговане законодавство в сім'ї англо-американського права. 5. Звичай в англо-американському праві. Інші джерела англо- американського права.
8	**ТЕМА 8. Правові системи інших країн англо-американської правової сім'ї** 1. Формування правової системи США. Джерела американського права. 2. Сучасна правова система США, її особливості. 3. Правові системи країн Співдружності Націй. Співвідношення англійського права та місцевого звичайного права. 4. Джерела права. 5. Судова система.
9	**ТЕМА 9. Мусульманське (ісламське) право, його характерні риси** 1. Загальна характеристика правових систем релігійного типу. 2. Джерела мусульманського права. 3. Право сучасних мусульманських держав.
10	**ТЕМА 10.Індуське право, його характерні риси** 1. Історичне становлення та розвиток індуського права. Основні етапи його еволюції. 2. Джерела індуського права: поняття, система та особливості. 3. Релігійні та звичаєві засади індуського права, їхнє значення для правового регулювання суспільних відносин. 4. Формування та основні характеристики сучасної правової системи Індії.
11	**ТЕМА 11. Канонічне та іудейське (єврейське) право** 1. Іудейське (єврейське) право, його характерні риси. 2. Джерела іудейського права. 3. Правова система Ізраїлю.

	4. Джерела канонічного права. 5. Застосування канонічного права у сучасному світі.
12	**ТЕМА 12. Правові системи країн Далекого Сходу** 1. Загальна характеристика правових систем традиційного типу. 2. Формування правової системи Китаю. 3. Правова система КНР, її джерела. 4. Формування правової системи Японії. 5. Сучасна правова система Японії, її джерела.
13	**ТЕМА 13. Правові системи держав Африки** 1. Правові системи держав Африки. 2. Формування африканської правової сім'ї. 3. Традиційне африканське звичаєве право. 4. Вплив основних правових сімей на традиційне африканське звичайне право. 5. Сучасні правові системи африканських країн.
14	**ТЕМА 14. Загальнотеоретична характеристика правової системи України** 1. Генезис українського права. 2. Особливості правової системи України. 3. Місце правової системи України у континентальному праві. 4. Сучасна система права та система законодавства України. 5. Стан кодифікації. Тенденції розвитку сучасної правової системи України.
15	**ТЕМА 15. Правові системи міждержавних об'єднань** 1. Співвідношення національного та міжнародного права. 2. Механізм трансформації норм міжнародного права у національних правових системах. 3. Правова система Ради Європи. 4. Правова система Європейського Союзу.

Завдання для самостійної роботи студентів

Самостійна робота студента є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом і виконується в поза аудиторний час, передбачений тематичним планом навчальної дисципліни.

Під час вивчення навчальної дисципліни студенти повинні навчитися самостійно мислити, поглиблювати засвоєні теоретичні знання, опановувати практичні навички прийняття правових рішень. Відповіді на питання повинні бути законспектовані, їхнє викладення має бути стислим і чітким, обов'язковими є посилання на використані джерела.

Форма контролю самостійної роботи – перевірка конспекту або обговорення на семінарському занятті. Питання, відведені для самостійної роботи, виносяться на поточний, модульний і підсумковий семестровий контроль.

З метою самостійного визначення рівня засвоєння теоретичного матеріалу студентам пропонуються питання для самоконтролю набутих знань.

№	Назва теми	Завдання для самостійної роботи	К-сть год.
1.	Правова карта світу	Проаналізуйте поняття та основні підходи до формування правової карти світу. Дослідіть історичні чинники формування основних правових сімей та їх поширення у світі. Охарактеризуйте сучасні тенденції трансформації правової карти світу під впливом глобалізації та міжнародної правової інтеграції.	3
2.	Загальні принципи права у романо–германському праві	Проаналізуйте співвідношення загальних принципів права та законодавства у країнах романо-германської правової сім'ї.	3

		Простежте походження та еволюцію загальних принципів права у романо-германській правовій традиції. Охарактеризуйте роль принципів справедливості, добросовісності, законності та правової визначеності у романо-германському праві. Порівняйте підходи різних європейських держав до закріплення та застосування загальних принципів права. Значення загальних принципів права для гармонізації національного законодавства держав Європи.	
3.	Акти делегованого законодавства у Латинській Америці: особливості застосування	Дослідіть історичні передумови виникнення та розвитку делегованого законодавства у країнах Латинської Америки. Проаналізуйте конституційні підстави делегування законодавчих повноважень у країнах Латинської Америки. Порівняйте особливості актів делегованого законодавства в Аргентині, Бразилії та Мексиці. Роль конституційних судів у контролі за актами делегованого законодавства та визначте межі такого контролю. Оцініть вплив делегованого законодавства на принцип поділу влади та баланс між законодавчою і виконавчою гілками влади.	3
4.	Ісламське судочинство	Дослідіть історичне становлення ісламського судочинства та його розвиток від раннього ісламу до сучасності. Проаналізуйте роль шаріату, Корану, Сунни та фікху у здійсненні ісламського правосуддя. Охарактеризуйте правовий статус каді та особливості його діяльності в традиційній системі ісламського судочинства. Порівняйте судочинство в різних правових школах ісламу та визначте основні відмінності у підходах до вирішення правових спорів. Порівняйте сучасні моделі ісламського судочинства та визначте співвідношення релігійних норм і державного законодавства.	3
5.	Декларації прав людини в ісламському світі	Проаналізуйте історичні та правові передумови формування ісламської концепції прав людини. Дослідіть зміст Каїрської декларації про права людини в ісламі 1990 р. та визначте її основні принципи. Порівняйте підходи до прав людини в Каїрській декларації та міжнародних універсальних актах у сфері прав людини. Проаналізуйте роль шаріату у визначенні меж прав і свобод людини в ісламській правовій традиції. Оцініть проблеми та перспективи узгодження ісламської концепції прав людини із сучасними міжнародними стандартами.	3
6.	Делеговане законодавство в сім'ї англо-американського права	Історичні передумови становлення делегованого законодавства в англо-американській правовій сім'ї. Порівняйте моделі делегованого законодавства	3

		Великої Британії та США та визначте їхні основні відмінності. Проаналізуйте співвідношення парламентського закону та акта делегованого законодавства за юридичною силою та межами застосування. Дослідіть роль судового прецеденту у визначенні меж делегованих повноважень та контролі за їх здійсненням. Оцініть вплив делегованого законодавства на принцип верховенства права та розподіл владних повноважень.	
7.	Судова система стародавньої Індії	Проаналізуйте джерела судового права Стародавньої Індії та визначте їхній вплив на здійснення правосуддя. Дослідіть роль царя та місцевих органів у здійсненні правосуддя в Стародавній Індії. Охарактеризуйте становище суддів, брахманів та інших учасників судового процесу і визначте їхні повноваження. Особливості судового розгляду цивільних і кримінальних справ у Стародавній Індії. Визначте особливості відповідальності та покарань у давньоіндійському судочинстві та їх залежність від соціального статусу особи.	3
8.	Веди – основа індуського права	Дослідіть правове значення Вед як основного джерела індуської правової традиції. Проаналізуйте поняття дгарми у ведичній традиції та її значення для регулювання суспільних відносин. Охарактеризуйте роль ведичних приписів у регулюванні соціального устрою, сімейних відносин і правового статусу різних соціальних груп. Визначте вплив Вед на подальше формування індуського права та його джерел.	3
9.	Старий Заповіт як джерело єврейського права	Проаналізуйте значення Закону Мойсея у формуванні та розвитку давньоєврейської правової системи. Дослідіть структуру та основний зміст правових приписів Старого Заповіту як джерела єврейського права. Охарактеризуйте норми Старого Заповіту щодо злочинів і покарань, а також принципи відповідальності особи. Проаналізуйте вплив Старого Заповіту на подальший розвиток єврейського права, зокрема на формування Талмуду та рабиністичної правової традиції.	3
10.	Особливості судової системи скандинавських країн	Дослідіть особливості організації судової влади у скандинавських країнах та визначте спільні риси їхніх судових систем. Порівняйте судові системи Швеції, Норвегії та Данії за структурою судів, порядком їх формування та юрисдикцією. Проаналізуйте роль Верховних судів скандинавських країн у забезпеченні єдності судової практики.	3

		Механізми забезпечення незалежності суддів та гарантії справедливого судочинства у скандинавських державах. Охарактеризуйте особливості судового контролю за діяльністю органів державної влади у скандинавських країнах.	
11.	Правова система Ватикану	Охарактеризуйте джерела права Ватикану та визначте їх місце в правовій системі держави. Особливості організації державної влади у Ватикані та роль Папи Римського. Проаналізуйте співвідношення канонічного права і державного законодавства у правовій системі Ватикану. Особливості судової системи Ватикану та здійснення правосуддя. Визначте особливості правової системи Ватикану та її місце серед сучасних правових систем світу.	3
12.	Особливості становлення та розвитку національної правової системи України	Простежте історичний розвиток національної правової системи України від періоду Київської Русі до сучасності та визначте основні етапи її становлення. Розкрийте особливості української правової традиції та її вплив на формування сучасної правової системи України. Визначте основні чинники, що впливали на формування правової системи України в різні історичні періоди. Порівняйте особливості української та романо-германської правових систем і визначте спільні риси та відмінності. Обґрунтуйте основні напрями подальшого розвитку правової системи України з урахуванням європейських правових стандартів.	6
13.	Вплив релігії на формування правових систем окремих країн Африки	Розкрийте роль релігійних норм і традицій у формуванні правових систем окремих країн Африки. Порівняйте вплив ісламу та християнства на розвиток правових систем африканських держав та визначте основні відмінності. Проаналізуйте взаємодію релігійного, звичаєвого та державного права в окремих країнах африканського континенту.	3
14.	Еволюція африканського звичаєвого права	Простежте основні етапи еволюції африканського звичаєвого права від традиційних суспільств до сучасних держав. Проаналізуйте вплив колоніального періоду на трансформацію африканського звичаєвого права та його співвідношення з рецепованим правом. Охарактеризуйте роль звичаєвого права у сучасних правових системах африканських держав та визначте основні тенденції його розвитку.	3

Критерії до самостійної роботи студента

Самостійна робота оцінюється за результатами перевірки письмових матеріалів (конспектів, глосаріїв тощо) та загального тесту з питань, винесених на самостійне опрацювання: повне, структуроване, аргументоване виконання всіх завдань з використанням

обов'язкової і додаткової літератури та першоджерел, правильними посиланнями і логічними висновками оцінюється максимально (5 балів); достатньо повне розкриття основних питань з незначними неточностями - 4 балів; загалом правильне, але поверхневе викладення без глибокого аналізу - 3 бали; фрагментарне і недостатньо аргументоване виконання - 3 бали; часткове, формальне опрацювання з суттєвими помилками - 2 бали; відсутність роботи, плагіат або повна невідповідність завданню - 0 балів.

Методи навчання

Викладання засноване на тісній взаємодії між викладачем та здобувачем із використанням інтерактивних методів з тим, щоб допомогти студентам розвивати аналітичні навички, здатність до логічно-обґрунтованої аргументації та розуміння міжнародно-правових аспектів з позицій доктрини та принципу верховенства права. Під час лекційних занять, в основному, використовуються пояснювально-ілюстративний, пізнавально- пошуковий та інтерактивний методи навчання і викладання: пояснення нового матеріалу, що має проблемний характер, у формі повідомлень, дискусій, консультацій, розв'язання ситуативних завдань, із застосуванням новітніх інформаційно-комунікаційних технологій; організація лекції у формі, коли студенти можуть аргументовано висловлювати свої погляди та аналізувати позиції різних країн, демонстрація презентацій, інтерактивних платформ, віртуальних екскурсій до європейських інституцій тощо з тематики лекційного заняття.

Поєднання компетентнісного та інтерактивного підходів становить основу організації та проведення практичних занять з дисципліни. Використовується індивідуальна або групова робота, що передбачає колоквіуми, дебати, розв'язання які вимагають збору, систематизації та аналізу інформації з національних і міжнародних джерел, її міжнародно-правової оцінки. Окрім цього, застосовується метод використання інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема демонстрація презентацій, доповідей, рефератів, есе, колективна робота з нормативною базою.

Система контролю та оцінювання

Методи контролю

Поточний контроль здійснюється на заняттях шляхом індивідуального та фронтального усного опитування, бліц-опитування; письмових самостійних робіт (есе, рефератів, написання тематичних глосаріїв тощо); ведення термінологічного словника; виконання практичних (індивідуальних та групових) завдань; взаємоконтролю студентів у парах та малих групах; самоконтролю тощо.

Підсумковий контроль здійснюється у формі усного екзамена, який полягає у виконанні трьох теоретичних завдань за змістом програми навчальної дисципліни. Результати поточного контролю (максимум 50 балів) та екзамену (максимум 50 балів) сумуються і переводяться у національну шкалу та шкалу ЄКТС відповідно до затвердженої системи оцінювання.

Форми проведення занять: лекції, практичні заняття. Організація роботи слухачів передбачає понятєво-категоріальний масив з кожної теми, контрольні питання та самостійні завдання, роботу з науковою літературою, а також розв'язання проблемних ситуацій та дослідно-творчих завдань.

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання можуть бути:

- реферати;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- контрольні роботи;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

Поточний контроль: здійснюється на заняттях шляхом індивідуального та фронтального усного опитування, бліц-опитування; письмових самостійних робіт (есе, рефератів, написання тематичних глосаріїв тощо); ведення термінологічного словника;

виконання практичних (індивідуальних та групових) завдань; взаємоконтролю студентів у парах та малих групах; самоконтролю тощо.

Форма підсумкового контролю: усний екзамен, який полягає у виконанні трьох теоретичних завдань за змістом програми навчальної дисципліни.

Критерії оцінювання поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на практичних заняттях та набутих практичних навичок під час виконання індивідуальних завдань.

Усний виступ та виконання письмового завдання, під час семінарського заняття	**Критерії оцінювання**
4 бали	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі тестові завдання.
3 бали	Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість тестових завдань.
2 бали	В цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину тестових завдань.
1 бал	Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив меншість тестових завдань.
0 балів	Не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань. Не вирішив жодного тестового завдання.

Доповнення виступу:

2 бали – отримують студенти, які глибоко володіють матеріалом, чітко визначили його зміст; зробили глибокий системний аналіз змісту виступу, виявили нові ідеї та положення, що не були розглянуті, але суттєво впливають на зміст доповіді, надали власні аргументи щодо основних положень даної теми.

1 бал отримують студенти, які виклали матеріал з обговорюваної теми, що доповнює зміст виступу, поглиблює знання з цієї теми та висловили власну думку.

Експрес-контроль:

2 бали нараховуються студентам, які вільно володіють усім навчальним матеріалом, орієнтуються в темі та аргументовано висловлюють свої думки.

1 бал отримують студенти, які частково володіють матеріалом та можуть окреслити лише деякі проблеми теми.

Критерії підсумкового оцінювання знань з навчальної дисципліни

Підсумковий семестровий контроль – це підсумкове оцінювання результатів навчання здобувача вищої освіти за семестр, що здійснюється в університеті у формі екзамену. На підсумковий семестровий контроль виносяться питання, задачі, ситуаційні завдання тощо, що передбачають перевірку розуміння здобувачами вищої освіти програмного матеріалу дисципліни в цілому та рівня сформованості відповідних компетентностей після опанування курсу. Підсумковий семестровий контроль оцінюється від 0 до 100 балів і переводиться у національну шкалу та шкалу ЄКТС:

– здобувачам вищої освіти, які повністю оволоділи програмою навчальної дисципліни на творчому рівні, можуть дати відповіді на всі питання курсу, опанували рекомендовану літературу, виставляють оцінку **A**. При цьому оцінку – 100 балів (за шкалою ЧНУ ім. Ю. Федьковича), як виняток, можуть отримати тільки здобувачі вищої освіти, які, крім відмінних знань за програмою дисципліни, виявили активність в науково-дослідній роботі за тематикою курсу, стали призерами студентських олімпіад, виступали на конференціях тощо;

– здобувачам вищої освіти, які оволоділи програмою навчальної дисципліни на творчому рівні, проте у відповідях допустили незначні неточності, ставлять оцінку **B**;

– здобувачам вищої освіти, які в основному оволоділи програмою навчальної дисципліни на продуктивному рівні, проте у відповідях допускають несуттєві помилки, ставлять оцінку **C**;

– здобувачам вищої освіти, які показали задовільні результати оволодіння Робочою програмою навчальної дисципліни на репродуктивному рівні й при відповідях допускають помилки, ставлять оцінку **D**;

– здобувачам вищої освіти, які виявили мінімально достатній рівень знань з дисципліни, необхідний для продовження навчання, вивчили основні терміни курсу та орієнтуються в матеріалі базового підручника, ставлять оцінку **E**.

Здобувачі вищої освіти, які за результатами вивчення дисципліни отримали незадовільні оцінки **FX** або **F**, повинні додатково виконати індивідуальні завдання для підвищення рівня своїх знань і при оцінці FX повторно перескласти підсумковий контроль, а при оцінці F пройти повторний курс вивчення дисципліни зі складанням підсумкового контролю.

Підсумкова оцінка, як показник результатів вивчення навчальної дисципліни, складається із сумарної кількості балів за поточне оцінювання – **50 балів** та підсумкового модуль – контролю (екзамен) – **50 балів,** за **100-бальною університетською шкалою.**

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (*аудиторна та самостійна робота*)															Кількість балів (екзаменаційна робота)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль №1								Змістовий модуль № 2								
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9	Т 10	Т 11	Т 12	Т 13	Т 14	Т 15	50	100
3	3	3	3	4	3	3	3	3	4	3	4	4	3	4		

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	
	Оцінка (бали)	**Пояснення за розширеною шкалою**
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим самостійним опрацюванням освітнього компоненту до перескладання

Перелік питань для самоконтролю та підсумкового контролю

1. Компаративістика як метод, наука та навчальна дисципліна.
2. Предмет і метод компаративістики.
3. Поняття та риси правової системи.
4. Структура правової системи.
5. Види правових систем, їх особливості.
6. Правова карта сучасного світу.
7. Поняття правової сім'ї.
8. Критерії класифікації правових систем. Поділ на правові системи (типологізація правових систем).
9. Методичні правила проведення порівняльно-правового дослідження.
10. Особливості системи європейського права.
11. Принципи і джерела європейського права..
12. Вплив права Європейського Союзу на національні правові системи.
13. Вплив права Ради Європи на національні правові системи.
14. Особливості правової системи України.
15. Місце правової системи України серед правових систем світу.
16. Джерела українського права.
17. Місце романо-германської правової сім'ї на правовій карті світу.
18. Основні етапи розвитку романо-германської правової сім'ї.
19. Особливості романо-германської правової сім'ї.
20. Роль науки (університетів) у розвитку романо-германського права.
21. Вплив канонічного права на формування романо-германського права.
22. Зв'язок романо-германської правової сім'ї з римським правом.
23. Поділ романо-германського права на публічне і приватне право.
24. Норми права в романо-германській сім'ї.
25. Джерела права в романо-германській сім'ї, їх види.
26. Нормативно-правові акти в романо-германській правовій сім'ї.
27. Доктрина в романо-германській правовій сім'ї.
28. Загальні принципи в романо-германській правовій сім'ї.
29. Судова практика в романо-германській правовій сім'ї.
30. Звичай у системі джерел романо-германського права.
31. Правові системи, що тяжіють до романо-германського права: загальний огляд.
32. Правові системи Скандинавських країн.
33. Джерела права Скандинавських країн.
34. Правові системи держав Латинської Америки.

35. Джерела права держав Латинської Америки.
36. Місце англо-американської правової сім'ї на правовій карті світу.
37. Особливості сім'ї англо-американського права.
38. Виникнення загального права.
39. Загальне право: поняття та особливості.
40. Поняття права справедливості.
41. Співвідношення права справедливості і загального права.
42. Поняття та види джерел англо-американського права.
43. Прецедент як джерело права в сім'ї англо-американського права.
44. Закон як джерело права в сім'ї англо-американського права.
45. Делеговане законодавство в сім'ї англо-американського права.
46. Звичай в англо-американському праві.
47. Правова доктрина, розум як джерела англо-американського права.
48. Канонічне та римське право як джерела англо-американського права.
49. Сучасна правова система США.
50. Правові системи країн Співдружності Націй.
51. Правові системи Канади, Австралії та Нової Зеландії: порівняльна характеристика.
52. Джерела права країн Співдружності Націй.
53. Загальна характеристика правових систем релігійного типу.
54. Загальна характеристика мусульманського права.
55. Джерела мусульманського права.
56. Загальна характеристика індуського права.
57. Джерела індуського права.
58. Сучасне право Індії.
59. Загальна характеристика іудейського права.
60. Джерела іудейського права.
61. Загальна характеристика канонічного права.
62. Джерела канонічного права.
63. Застосування канонічного права в сучасному світі.
64. Загальна характеристика правових систем традиційного типу.
65. Формування правової системи Китаю.
66. Правова система КНР, її джерела.
67. Формування правової системи Японії.
68. Сучасна правова система Японії, її джерела.
69. Правові системи держав Африки.

Зарахування результатів неформальної освіти

Індивідуальна траєкторія здобувача вищої освіти у процесі вивченні навчальної дисципліни також реалізується через участь у неформальній/інформальній освіті.

Зарахування результатів неформальної освіти здійснюється на основі Порядку визнання у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти (URL: https://media.chnu.edu.ua/media/4g5fzssb/poriadok-vyznannia-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-ta-abo-informalnoi-osvity.pdf).

За наявності належного сертифіката здобувачу освіти нараховується **3 бали** за відповідну тему, що прирівнюється до оцінювання виконання завдань практичного заняття. До зарахування приймаються результати проходження окремих тем дисципліни на авторитетних онлайн-платформах, наприклад, Coursera, Prometheus, навчальних курсів HELP, зокрема, але не виключно, наступного:

- Європейська зовнішня політика: просто про складне
  URL: https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+EUFP101+2019_T3

Рекомендована література

Основна

1. Юридична компаративістика : навчальний посібник / Є.В. Зозуля, О.С. Туренко, І.В. Іванов. Київ : Алерта, 2023. 304 с.
2. Правова карта сучасного світу : навч. посіб. для студентів юрид. закл. вищої освіти і ф-тів / О. В. Петришин, Д. В. Лук'янов, Є. А. Гетьман, О.С. Гиляка, О.В. Зінченко. – Вид. 2-ге, змін. та допов. – Харків : Право, 2023. – 478 с.
3. Гапотій В.Д. Основні правові системи світу: навчальний посібник / В.Д. Гапотій, О.Л. Жильцов, Г.І. Воржевітіна. – Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2019. 279 с.
4. Петришин О.В., Зінченко О.В., Лук'янов Д.В. Порівняльне правознавство у таблицях: Навч. посіб. Харків: Право, 2021. 164 с.

Допоміжна

1. Прилипко С.М Новітні виклики щодо сучасних правових систем. Соціальне право. 2025. №3 С. 1424–1435. URL: https://doi.org/10.32751/2617-5967-2025-03-12.
2. Правові системи сучасності: навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти 1 курсу за освітнім ступенем «магістр» судово-адміністрат. ф-ту за спец. 293 «Міжнародне право» / М. Ю Рязанов, Г. М Чувакова, І. В. Антошина. – Одесса : Фенікс, 2022. 108 с. URL: https://doi.org/10.32837/11300.22763.
3. Конспект лекцій з дисципліни «Правові системи сучасності» : для здобувачів вищ. освіти II курсу спец. 291 «Міжнарод. відносини, сусп. комунікації та регіон. студії» денної форми навч. / І. М. Чістякова, Г. В. Озернюк, Т. В. Шевченко, І. Б. Кривдіна ; Держ. ун-т «Одес. політехніка». Одеса, 2021. 163 с.
4. Навчально-методичний посібник для самостійної роботи та семінарських занять з навчальної дисципліни «Правничі системи сучасності» для студентів денної форми навчання / Уклад. : Д. В. Лук'янов, Є.А. Гетьман, О. В. Зінченко,. Х. : Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого, 2020. 36 с.
5. Порівняльне правознавство. Навчально-методичний посібник / укл.: Аракелян М.Р., Бехруз Х.Н., Мануїлова К.В. Національний університет «Одеська юридична академія» Одеса. 2023. 47 с.
6. Правова карта сучасного світу. Навчальний посібник. Петришин О.В., Зінченко О.В. Харків: Право, 2018. 508 с.
7. Войтович П. А. Цивілізована політика як вибір держави в епоху трансформацій. Південноукраїнський правничий часопис. 2022. № 4, т. 1. С. 24– 29. URL: http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2022/4/part_1/4.pdf
8. Торончук І. Ж., Грекул-Ковалик Т. А., Ковалець Т. Р. Альфред Гальбан: що дає науці порівняльне правознавство? Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 4. С. 60–65. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2023/12.pdf
9. Мороз С. П. Правничі системи сучасності : навч. посібн. / Мороз С. П . – Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2019. 86 с.

Інформаційні ресурси

1. https://eeas.europa.eu/delegations/ukraine_uk
2. http://nbuv.gov.ua/node/554
3. https://arm.naiau.kiev.ua/books/posibnyk_pps/index.html

Політика академічної доброчесності

Дотримання політики щодо академічної доброчесності учасниками освітнього процесу при вивченні освітнього компонента регламентовано чинними документами ЧНУ:

«Кодекс академічної доброчесності та етики Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича»

https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/kodeks-akademichnoi-

dobrochesnosti-ta-etyky-chernivetskoho-natsionalnoho-universytetu-imeni-yuriia-fedkovycha/

"Положенням про виявлення та запобігання академічного плагіату у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича"

https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polozhennia-pro-vyiavlennia-ta-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu-u-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha/

«Політика використання штучного інтелекту в Чернівецькому національному університету імені Юрія Федьковича»

https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polityka-vykorystannia-shtuchnoho-intelektu-v-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha/

Використання здобувачами освіти інструментів штучного інтелекту (ШІ) під час виконання навчальних завдань:

- допускається за умови дотримання принципів академічної доброчесності (здобувач освіти несе відповідальність за зміст, достовірність і результати поданої роботи, а у разі використання ШІ зобов'язаний зазначити факт і спосіб його застосування);
- не допускається використання ШІ як заміни самостійного виконання завдань або з метою порушення вимог академічної доброчесності;
- додаткові обмеження чи вимоги щодо використання ШІ можуть визначатися викладачем в освітньому процесі для конкретних видів навчальної діяльності відповідно до особливостей дисципліни.